

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

УКРАЇНА ЯК ПРОВІСНИК І КОД МАЙБУТНЬОГО

Давні терени в історичній перспективі цікавлять сучасний світ. Виклики часу трансформують країни, землю, людей. Історик же – як медіатор, провідник цих перетворень, поєднує майбутнє з минулим через теперішнє. При цьому, зауважує Лариса Нагорна, “пояснювальні моделі, що формують наш погляд на минуле, мають дивовижну здатність не просто відкривати краєчок завіси над майбутнім, але й включатися у процес його формування”.

На тлі сучасного історичного простору постають нові для нас мислеформи у трактуванні минулого, здатні привнести своє звучання у вирішення потреб історичної науки. Історія увиразнює їх для України. Допомагаючи знайти її власний вимір у світі й пізнати сутність і ціль людини.

Коловорот прізвищ, що вписують і виписують нові ідеї пізнання й відтворення минулого транслують одне – багатовимірність і множинність світу, у якому живе Україна. Таке розуміння відкриває її сутність і допомагає без баталій дивитись на МС і ЄС як можливі шляхи реалізації потенціалу. Окреслює ту “єдність у різноманітті”, яка дозволяє почути і зберегти себе й скласти повноцінну частку цілого. Рівні екзистенціальне-ментальне-трансцендентне і матеріальне-духовне складають основу розгляду усього.

Мирно ідентифікуючи Себе і пропонуючи цей шлях Іншим Україна має власні, які, з одного боку, єднають її зі світовими, а з іншого є проблемними суспільно-історичного контексту. Те ж бачимо в історичній науці. Кризові тенденції реформують світ. Як шанс на оздоровлення і осягнення людського буття виступають й на арені українській. Історія як наука поєднана з реаліями сьогодення. Тож працює на вимоги і потреби світового характеру й власне українські. З одного боку, продукує прогресивні форми і методи пізнання минулого, з іншого – реагує на українське сьогодення, де домінують питання, близькі нам і які певною мірою західна історіографія уже пройшла. Чи вирішивши для себе, чи відкинувши в міру дискусії. Школи, напрямки, прізвища учених представляють нові підходи й зрештою уже в українській історіографії звучить “нова” історія, нелінійна історія, щоправда ще поряд з національно-державницькими схемами історіописання.

У світовій історіографії характерна домінанта – практика сьогодення. Вони себе усвідомили і йдуть до мега та метаоб’єднань на основі громадянського суспільства чи духовних традицій. Водночасі активно заявляють молоді давні націоналізми. Які в новому тисячолітті бачать можливість на вираз себе. Історики прояснюють обставини, виходячи з минулого. І цей спільний досвід є запорукою успіху у нинішньому світі. Але якщо Захід і Схід вирішують інші, на часі їх, питання, то Україна додає на даному етапі власну константу в творення сучасності.

Історики і “УЄС”, віддаючи належне часу, у якому живуть, прагнуть усвідомити його вагу і цінність вибору України, яка нині виступає як дзвінок і код, залишаючись головною першорядною і навіть центральною ланкою у єдності уже Європа–Україна–Світ. Про що засвідчили останні події. Коли після Вільнюського саміту 28–29 листопада 2013-го року і подій на Майдані Незалежності у Києві Україна опинилась у фокусі уваги світової громадськості. Листопадово-грудневий шлях євроінтеграції країни 2013-го увиразнив її сьогодення, водночас вивівши на поверхню проблеми внутрішнього становища. Очевидно, наскільки країна зможе справитися з ситуацією, настільки міцними будуть її місце і роль як повноправного гравця на міжнародній арені. Тож власне сучасність потребує осмислення і переосмислення. А опертя у ньому – історія національна і світова. З іншого боку, утворюються нові поняття, ресемантизуються уже знані, як-от: “активісти”, “мітингарі”, “дорогі революціонери”, “тітушки”, “європаніно”, Євромайдан, ін. Формується нова свідомість, на підсвідомий рівень привноситься багато того, що у майбутньому визначатиме реакції і поведінку людей. Відбуваються події, щодо яких історія ще скаже своє слово.

Усвідомлюємо особливу вагу і відповідальність видання збірника “УЕС”, й проекту “Україна–Європа–Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку”. Уже 6 років кожним виданням автори заторкують життєвозначимі питання українського буття, освітньо-цивілізаційні аспекти розвитку, поширюючи історичне знання, свідомо залучаючи учених з різних країн, прагнучи вийти на новий якісний рівень міжнародного спілкування фахівців, пробуджуючи думки до реальних дій на благо.

Напередодні року Нового зазвичай аналізуємо, що зроблено. І проглядаємо, що чекає в наступному. Цьогоріч Україна відзначала 1025-річчя хрещення Русі, сягаючи поглядом витоків духовності й черпаючи в них наснагу. Історики знову вдивлялися у події 95-ї річниці відновлення слов’янських державностей опісля I світової війни, низку інших подій і велетів людського духу й чину.

У означеному контексті цікаво пригадати, що 1 листопада 1993 року набрав чинності договір про утворення Європейського Союзу. Історія Євросоюзу ще чекає свого дослідника, хоч написано чимало. За 20 років буття Євросоюз пройшов шлях, переживши ейфорії злету і реалізації людської думки й реальні міждержавні протиріччя, які викликали голоси про його розпад чи як мінімум трансформацію. Від блискучої ідеї Жана Монне про функціонування вуглевидобувної і сталеливарної галузей виробництва за участі представників усіх європейських країн як шляху до унеможливлення війни у майбутньому, яку підтримав і озвучив у своїй промові 9 травня 1950 року Робер Шуман, через створення Європейського об’єднання вугілля та сталі (ЄОВС, 1951), Європейське економічне співтовариство (ЄЕС, 1957), інших домовленостей до змін характеру утворення, наповнення його новими учасниками і перетворення у Європейський Союз (ЄС, 1992). Попри наявні протиріччя, у 2012 році отримав Нобелівську премію миру за “історичну роль в об’єднанні Європи”, “за понад шістдесят років, присвячених утвердженню миру та примирення, демократії та прав людини у Європі”.

Тож, з надією вдивляючись у рік прийдешній, сподіваємось, що Україна і Європейський Союз зуміють надалі сприяти миру і добробуту його учасників. Власне, з такою метою він і створювався. А український Євромайдан по-суті можна розглядати як певний символ новітньої Європи, що нагадує останній у чому її цінність.

Напередодні 2014-го – року 200-ліття Тараса Шевченка, значимого для України і світу, якое особливо сьогодні звучить “І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє”:

...

І живе добра слава,

Слава України,

І світ ясний, невечірній

Тихо засіяє...

Обніміться ж, брати мої,

Молю вас, благаю! (“І мертвим, і живим...”, 1845. В’юнище.)

Пророче лунали і зараз заторкують слова Кобзаря, як і Біблейська істина у його трактуванні:

Діла добрих оновляться,

Діла злих загинуть. (“Давидові псалми.1”, 1845. В’юнище.)

У есеї “Як викладати історію України після 1991 року?” Ярослав Грицак зазначав: “Не буде перебільшенням сказати, що доля Європи залежатиме від того, що тепер відбувається в її центральній і східній частинах, і не останньою чергою від того, що діється в Україні. Важливо, аби національна історія формувала це почуття, адже з перспективи вічності й універсалізму ніщо так не додає сил, як усвідомлення важливості того, що робиш тут і тепер”.

Читайте, слухайте, міркуйте разом з нами! Україна – це постійний будитель кожного у його діях і древній код, який дає життя, визначаючи наявність майбутнього.

Через Україну, її потреби виходимо на Себе, задля цього працюємо і діємо. Ми є у Європі й Світі. Україна – це Європа і Світ.

Леся Алексівець

головний редактор, доктор історичних наук, професор